

še sam žel jeseni? Najprej moramo mi založiti glavnico in videli bomo, da naše dramatično društvo dobro gospodari za obresti nam in našim potomcem. Če naši nasledniki ne bodo boljši in rodoljubnejši mimo nas, težko da dramatično društvo dobode „dramatično šolo“, semenišče za naše igralce, brez katerega naše gledališče ne more priti v tire stanovitega napredka. Ako pa bi imel tega društva vneti odbor več podpore od nas, lahko bi za prvo potrebo in podstavo poslal jednega ali več nadarjenih početnikov kam v gledališko izobraževališče ali sploh v priliko, dobiti si potrebnih nauk, potrebne vaje. Itak si bode treba preskrbeti učiteljev, predno otvorimo zaželjeno „dramatično šolo“. Izvéstno delalo bi „Dramatično društvo v Ljubljani“ z večjim veseljem in več sadú bi imelo pokazati, da nima zmerom praznih rok. Odstranimo mu torej to težavo, kar je nam tako lahko; društvenina in podpora, ki mu jo naklájamo vsako leto, neznatna je, a zavrzena ni! Naša čast, naša korist, naša narodna bodočnost zahtevajo to! Kadar dramatiki naši v Ljubljani vdahnemo več zdravega in gorkega življenja, začne se to življenje pretakati tudi v dramatiko po deželi, v vrlo nam obrambo proti raznarojenju in duševni plitvosti. Ali nam je pričeti z obilno podporo! Kranjska dežela ostani zvesta podpornica, če ne more že izdati več za umetnost in korist narodovo. Druge slovenske pokrajine, to je naša usoda, morajo podpirati tujo umetnost, tujcem v zabavo. Ljubljanskega mesta odbor naj bi posnemal Zagreb, ki za deželno gledališče žrtvuje visoko vsoto vsako leto. In vsak razumnik in rodoljub slovenski stôri kaj po svoji moči! Morda bi kazalo „Dramatičnemu društvu v Ljubljani“ postaviti poverjenike, kakor jih ima „Matica Slovenska“ i. t. d.

Tu se torej na vse strani polje odpira rodoljubni delavnosti in po-
žrtvovalnosti. Razdelimo si delo in zastopímo svoja mesta!

„Gani se, komur je mari zahvala prihodnjega vnuka!“

Danilo.

Slovenski glasnik.

Matiji Vrtovcu v spomin se bode dné 8. junija t. l. v prijaznem Št. Vidu nad vinorodno Vipavo praznoval lep naroden praznik. Ta dan namreč odkrijejo vipavski domoljubi pokojnemu Vrtovcu spominsko ploščo na tisti hiši, v kateri je plemeniti pisatelj umrl pred blizu tri in tridesetimi leti. Z zlatimi črkami je zapisano imé Vrtovčevo v zgodovini književnosti slovenske. Bil je prvi pisatelj slovenski, ki je že pred štiridesetimi leti s posebno srečo in velikim vspehom v priprostem, domačem jeziku narodu našemu tolmačil kemijske in prirodoslovne, zemljepisne in zgodovinske resnice. Kdo ne pozna njegove „Vinoreje“, njegovega „Zvezdoslovja“, njegove „Občne zgodovine“ in osobito njegove, za tiste čase preiz-

vrstne „Kmetijske kemije?“ Iz vseh teh knjig nam odseva neskončna, ljubezen Vrtovčeva do priprostega naroda in do mladine slovenske; iz vseh nam na glas govori plemenita želja poučiti, omikati ter v gmotnem in duševnem oziru povzdigniti ves narod slovenski. Vrtovec ga je učil dela, pridnosti, čednosti, varčnosti, poštenosti in značajnosti. Vrtovec je bil pravi ljudski učitelj v najplemenitejšem pomenu. A Vrtovec je bil tudi izvrsten pisatelj! Ako se mu tudi niso posrečili vsi termini, katerih je premnogo potreboval v prirodoznanskih spisih svojih, vender je slovenski jezik znatno obogatil, in ako je tudi zaplúnil v slovenščino kako tujko, katere se še dan danes ne moremo otrebiti (tako n. pr. grdo spako „v okóm priti“ ital. *acume*, ki se je našim političnim pisateljem in govornikom posebno priljubila), vender se do malega vsi spisi njegovi odlikujejo s posebno ubranostjo in za tiste čase nedosežno dovršenostjo. Prijetni rythmus v njegovih prozaičnih spisih mu je pridobil veliko hvaležnih čitateljev in še dan danes se naši okorni in neokretni prozaiki lahko kaj nauče v tem oziru od starega Vrtovca.

Misel, da bi se pokojnemu Vrtovcu postavil dostojen spomenik, izprožil je l. 1875. g. Rihard Dolenec, ravnatelj vinárske šole na Slapu, ki je v ta namen nabral 92 gld. 74 kr. Do letos se je ta svota pomnožila na 109 gld. 86 kr. Za te novce so hoteli vipavski domoljubi vzidati spominsko ploščo v Vrtovčevi rojstveni hiši v Šmariji na Goriškem. A sedanji posestnik Vrtovčevega doma tega — ni dovolil! Zato so sklenili Vipavci spominski kamen vzidati v hišo g. Filipa Vrtovca, sorodnika pisateljevega, v Št. Vidu nad Vipavo, vzidati v tisto hišo, v kateri je Vrtovec tudi umrl. Umetno narejeni okvir od najlepšega kraškega kamena oklepa ploščo od najfinejšega kararskega marmorja in na plošči se bere ta črni napis:

V hvaležni spomin gospodu

Matiji Vrtovcu,

rojenemu dne 28. januarija 1784. v Šmariji na Primorskem, mnogoletnemu župniku Št. Vidskemu, umrlemu dne 2. septembra leta 1851, kateri se je prvi trudil slovensko vinstvo povzdigniti, ob stoletnici njegovega rojstva postavili njegovi častitelji.

Plošča je dolga 100cm in široka 70cm. Naredil jo je prav umetniški g. Fr. Štolfa, kamenár v Volčjem Gradu na Krasu. Vsa čast bodi g. ravnatelju R. Dolenecu in vsem vipavskim domoljubom, ki se tako hvaležno spominajo plemenitega učitelja, izvrstnega pisatelja slovenskega in sploh jednega najrazumnejših mož, kar jih je rodila zemlja slovenska!

Slovensko knjigotrštvo in Jurčičevi „Zbrani spisi“. Rekli smo nedavno, da se I. zvezek Jurčičevih „Zbranih spisov“ jako slabo prodaja. Nato se je oglasil rodoljuben pisatelj v nekem slovenskem listu ter je tožil, da so slovenske knjige predrage, da so izdavatelji slovenskih knjig nemarni pri razprodaji, ker izročajo izvájanje po jedni sami knjigarni, da se za nove knjige dela premalo reklame, da se knjigarjem plačujejo previsoki odstotki itd. itd. Treba se nam zdi te dobrohotne opazke nekoliko popraviti. Slovenske knjige so v obče veliko cenejše nego nemške. V Nemcih je cena knjigam navadno taka, da se vsaka tiskana pola plačuje po 10 kr. Da smo Jurčičevim „Zbranim spisom“ udarili ceno po tem merilu, stal bi v knjigarni vsak zvezek, ki ima po 18—19 tiskanih pol, najmenj po 1 gld. 80 kr.; mi ga ponujamo Slovencem za ubozih 70 kr.! In vender je še pomisliti, da se nemške knjige take vrste, kakeršni so Jurčičevi „Zbrani spisi“, prodá po toliko tisoč izvodov, kolikor pri nas niti stotin ne! Slovenske knjige v obče tedaj niso predrage, ampak jako dober kup so, in zlasti pri Jurčičevih „Zbranih spisih“ se ob ceno nihče ne more zadévatí.

Da smo prodajanje izročili samo dvema ljubljanskima knjigarnama, zato imamo svoje tehtne uzroke. V Slovencih naseljeni knjigarji so do malega sami Nemci. Kako tržijo z nemškimi knjigami, ne vemo; a to vemo, da je za razprodane slovenske knjige od njih kaj težko dobiti skupljenih novcev; pa kaj novcev, niti računa ti na tvoje zahtevanje po več let ne pošljejo. Blagajnik „Dramatičnega društva“ nam je pravil te dni, da so nekateri knjigarji zunaj Ljubljane društvu že po šest let dolžni za prodane knjige, a dasi jih je že po petkrat terjal, ne prejme od njih niti denarja, niti računa, niti — odgovora. „Matica Slovenska“ je nekđaj tudi pošiljala svoje knjige vsem količkaj znanim knjigarjem po naši Sloveniji. A to se jej je vrlo slabo izplačalo. Ker po več let ni mogla priti do svojih nerazprodanih knjig, niti do novcev za razprodane knjige, najela si je napósled advokata, da je po sodnem potu izterjal novce; a z nekaterimi knjigarji se je morala poravnati ter zadovoljiti se samó z nekoliko odstotki vsega skupila. Matičin odbornik g. L. Robič, ki je dopisoval raznim knjigarjem po Slovenskem, mogel bi o tej stvari vsakemu presangviničnemu „rodoljubnemu knjigotržcu“ postreči z zanimivimi podatki. Za tega delj odslej tudi Matica svoje knjige daje v komisijo jedinemu Bambergu v Ljubljani. Za tega delj je tudi odbor za Jurčičev spomenik jedinemu Giontiniju in Bambergu v Ljubljani poveril izvajanje Jurčičevih „Zbranih spisov“, ker sta oba poštena, vsega priporočila vredna trgovca; pri njima jih lahko naročajo tudi knjigotržci zunaj Ljubljane, s katerimi odbor, poučen po skušnjah „Matice Slovenske“ in „Dramatičnega društva“, neče stopiti v direktno zvezo. Vrhu tega knjigarji zunaj Ljubljane zahtevajo po 25% rabata za prodane in po 5% do 10% skladnine za neprodane knjige. Jediní g. J. Krajec v Novem Mestu dela v tem oziru častno izjemo. Ta vrli knjigar nam je za knjige denar že naprej poslal ter ni zahteval nobenega popusta! Táko rodoljubno delo je vredno javne hvale!

Stoji pa pri vsakem zvezku Jurčičevih „Zbranih spisov“:

tisk in korektura	— gld. 35 kr.
vezanje in platnice	— „ 50 „
knjigarski popust	— „ 30 „

Skupaj . . . 1 gld. 15 kr.

Knjigo prodajemo po 1 gld. 20 kr., tedaj imamo pri vsakem izvodu po 5 kr., pri 100 izvodih po 5 gld. in pri tisoč izvodih po 50 gld. dohodka, iz katerega moramo še plačevati poštarino, razne dolžnostne in uredniške eksemplare itd. Ali bode tedaj tisti „jako izveden narodnjak“, ki je vzkliknil: „dajte meni založništvo, pustil bodem dobro službo, kajti taka dela me ne bodo slabo živíla!“ — zdaj, ko smo mu naveli te podatke, še ostal pri svoji misli, o tem jako dvojimo, — posebno ako povemo, da I. in II. zvezka skupaj do zdaj še nismo prodali niti — 1000 izvodov.

V strastnih uvodnih člankih in strankarskih političnih bojih se kliče nenadómestni Jurčič iz groba na pomoč! Častimo ga rajši tam, kjer smo njemu največ hvale dolžni! Z dovršeno izdajo njegovih zbranih spisov postavimo temu geniju slovenskemu najlepši spomenik. In to izdavanje bi se jako pospešilo, ako bi dan danes namestu politične fraze in farizejskega svetohlinstva po naših društvih in po vsem javnem življenji našem vladalo več resničnega domoljubja. Naj se po večjih krajih slovenskih osnujejo mali odbori ter naj zbirajo naročnike in naročnino na Jurčičeve „Zbrane spise“. Novci naj se pošiljajo g. dru. Josipu Starétu v Ljubljano, ki bode zánje nemudoma oddajal knjige, kajti jasno je, da se na naročila brez novcev ne more ozirati. Najbolje bi bilo, da bi se taki odbori sestavljali iz domorodnih

gospá in gospodičin, kajti njih ljubeznivemu prigovarjanju se je težko ustavljati in marsikdo bi potem naročil knjigo sebi ali svoji obitelji, ki zdaj niti ne misli nánjo. S takim naročevanjem bi bilo pa tudi najbolje ustrezno odboru samemu, ker bi se tako ognil res ogromnemu knjigarskemu rabatu!

Reklame posebne za Jurčičeve „Zbrane spise“ res nismo delali, misleči, da baš Jurčičevim spisom reklame ni treba. Te misli so bili najbrž tudi mnogi slovenski listi; kajti razposlali smo jim blizu dvajset elegantno vezanih izvodov s posebej pridejanim tiskanim „Vabilom na naročbo“, a razven štirih ali petih listov so vsi drugi to „Vabilo“ vrgli v — koš.

Pogled na cerkveno književnost slovensko l. 1883. (Dalje.) 6. „Cerkveni Glasbenik.“ Organ Cicilijinega društva v Ljubljani. Urednik lista: Janez Gnjezda, katehet mestnih deških šol. — Urednik muzikalnih prilog: Anton Foerster, vodja glasbe v stolnici. Šesti letnik 1883. V Ljubljani založilo Cecilijino društvo. Tisk Milicev, vel. 8ka, 96 str. — Kazalo tega lista našteva 20 daljših ali krajših spisov, obravnavajočih cerkveno glasbo in liturgijo, ker je prva s slednjo tako tesno spojena, da govoreč ob jedni, se druga ne sme prezreti. V tem pa ravno tiči tisti uzrok, zbog katerega so se tu in tam nekateri duhovniki kakor tudi posvetni možje zaletavali ob „Glasbenik“, trdeč, da izpodriva iz naših cerkvá domače petje ter pospešuje tuje, latinsko. Kolikor mi razumemo njegovo nalogo, tega namena „Glasbenik“ gotovo nima. Le zoper oni po polnem spačeni ukus, ki se je vsled preposvetnih (morda celó nič vrednih) skladb polastil našega ljudstva, skladb, ki nikakor niso v cerkvi dostojne, bojuje se ta list. Da pa ne maha samó po zraku, kaže v svoji prilogi tudi, v kakšnem duhu naj se poje. Lanski letnik je prinesel 25 skladb od različnih glasbenikov. Kako so rabljive, to bodo najbolje vedeli razsoditi pevovodje pri izobraženih pevcih po mestih in pri bolj priprostitih na deželi. Tu bo menda treba dati vsakemu svoje. Težko pa je razsoditi o tem, v koliko ta list latinščino pospešuje, a slovenščino odriva. Ako vzamemo „missa cantata“ v zmislu rubrik, potem se dosledno mora izobčiti slovensko (ali kakeršno-koli: nemško, francosko, laško i. t. d.) petje — in za nas ne ostaje družega, ako hočemo le slovensko petje imeti, nego pete maše opustiti, tako da mašnik tiho mašuje in „kor“ poje, kar se mu zljubi (se vé da v cerkvenem duhu). Za vélike praznike bi se pa, ako se pri teh rubrikah ne sme pogledati prav nič skoz prste, vsakako povsod morali naučiti par latinskih maš, ker vernikom nikakor ne bi bilo všeč, ko bi takrat ne bi bilo — „petih maš“. Ali, in koliko bi sv. stolica v tej zadevi odjenjala od strogih svojih zahtev ter za Slovane (oziroma druge narode) pripustila med latinsko mašo petje v narodnem jeziku — o tem se dá za zdaj le ugibati. Misliti se pa sme, da bi bilo to odvisno od postopanja slovanskih vladik pri sv. stolici, katera mnogo rečij „tolerira“, ki se z njenimi predpisi vender le ne ujemajo (n. pr. kar se tiče blagoslovov s pr. R. T.). Naše osebno mnenje je, da, ko bi imeli Slovani še kaj več Strossmajerjev, utegnili bi v tej zadevi kaj doseči. Sicer pa moram tu poudariti, da moji malenkostni osebi cecilijansko petje ugaja, akoravno vselej ne nahajam v njem ónega, kar se prilega značaju našega naroda, (kolikor se namreč sme cerkveno petje njemu prilagoditi), in akoravno čutim, da po kmetih ravno zaradi njega veselje do petja hira. Iz vsega gibanja se pa sme sklepati, da smo zdaj v prehodni dóbi, ker s popolno izpeljavo cecilijanskih zahtev bi se moral tudi „ordo cultus divini“ v nekaterih vladikovinah popraviti in v novo uravnati.

Duša „Cerkv. Gl.“ kot pisatelj je g. J. Gnjezda. Največ sestavkov utegne biti iz njegovega peresa. Doslednosti in vztrajnosti mu ne moremo zanikavati; godi

se mu pa tudi, kakor navadno onim, ki ledino orjó. — Prvi skladatelj v njem pa je Anton Foerster, čegar zasluge so glasbeniki slovenski že čestokrat priznavali. Da pa celó on ni vselej strogo cecilijansk, spričuje nam njegovo delovanje v ljubljanski stolnici, ker tù in tam kaj opusti ali jo mahne čez ojnice, kakor so mu razni listi že večkrat očitali — in to je tudi nekaka potrditev mojih zgoraj omenjenih nazorov.

7. „Cvetje z vertov sv. Frančiška“. Mesečni list za verno slovensko ljudstvo, zlasti za ude tretjega reda sv. Frančiška. S posebnim blagoslovom Nj. svetosti papeža Leona XIII. in prečast. generalnega ministra celega frančiškanskega reda urejuje in izdaja P. Evstahij Ozimek, mašnik frančiškanskega reda na Kostanjevici. V Gorici. Hilarijanska tiskarnica 1883. Četrty letnik vel. 8°, 384 str.

Ta mesečnik je najcenejši list, kar so jih imeli in jih še imajo Slovenci, pa sme se reči, da relativno tudi, kar jih imajo drugi narodi. Stane samó bornih 70 novčičev na leto. Za verno ljudstvo je „Cvetje“ gotovo primeren in izvrsten list, ki je že v štirih svojih letnikih in bo gotovo tudi v bodoče veliko dušne koristi obrodil; kajti ljudstvo pobožne tvarine silno rado prebira. A zdi se nam, da ta list tù in tam vender le preveč „čudežev“ podaja, ki so pa v resnici le čudoviti naravni dogodki, ali pa pobožne fantazije. Priprost človek navadno ne dela razločka med „čudovitimi“ dogodki in „čudeži“, temveč obojim, posebno, ako so jih zapisali duhovniki, verjame, kakor bi bilo pribito, in to more imeti nasledek, da se mu bode vsled preobilnosti in mešanja omajala verljivost tudi v prave čudeže, ki jih je kot take potrdila sv. cerkev in katerim, se ve da, mora se vsak vernik klánjati. —

Posebno zanimiva prikazen v listu, ljudstvu namenjenem, so „opazke“ na zavitku, v katerih o. Stanko Škrabec — to ime vsaj se je imenovalo — razklada bistrournna svoja raziskovanja o slov. pravopisu, glasoslovji, metriki i. t. d. Morda bi bilo bolje, da bi se take stvari objavljale v znanstvenih listih (Kresu, Zvonu) ali pa v Matičinem Letopisu, kjer bi bila bolj pristopna in priročna slovanskim učenjakom. Da pa pri teh vender niso popolno neznana, spričuje Jagičev „Archiv für slav. Philologie“, ki jih je že pohvalno omenjal. V nekem slovenskem listu je nekdo posmehljivo o njih govoril, a pisalec tistega pamfleta je najbrž mož, ki v vednostnem obziru niti vreden ni jermenov odvezati (tu res v besednem pomenu) od o. Stankovih čevljev. In kakor se kaže iz odgovorov, o. Stanko nikakor ni gluha za dokaze; le praznega govoričenja ne mara. Komur ne ugajajo o. Stankovi nazori, naj le pride z znanstveno podkrepljenimi dokazi — in ponižni menih, ako ga prepriča, položil bo rad pred njimi orožje svoje. Sicer pa moramo sprejeti dobro stvar, pridi si od posvetnega ali duhovnega človeka.

8. „Laibacher Diöcesanblatt“. Jahrgang 1883. Laibach. Druck der „Narodna Tiskarna“. Im Verlage des fb. Ordinariates, 4° str. 188. Odgovorni urednik je podpisan Anton Koblar. Dasi izhaja ta službeni list ljubljanske vladikovine z nemškim naslovom, vender prinaša tvarino v treh jezikih, latinskem, slovenskem in nemškem. Po pokojnem knezovladiki ustanovljeni list takoj s početka ni imel biti samó zakonik, nego tudi kažipot in svetovalec v raznih strokah duhovskega poslovanja in v ta namen naj bi priobčeval primerne sestavke in pouke, kakor delajo tudi jednaki listi, n. pr. serajevsko „Srce Isusovo“.

Nekaj let sem res zvršuje to nalogo in je po neslužbenih sestavkih skoro da polovico slovensk. Pričakujejo pa duhovniki po pravici, da bode novi vladika dal

temu listu tudi slovensk naslov (glavo) in sicer iz treh uzrokov: 1. ker imajo duhovniki v sosednih nemških in hrvatskih škofijah službeni list v svojem jeziku, 2. ker so vsi duhovniki na Kranjskem Slovenci in 3. ker je celó slavna doželna vlada jela izdajati slovenski službeni list.

9. „Glas katoliške družbe“. Na svetlo daje katoliška družba za Kranjsko XVII. V Ljubljani. Založila k. dr. z. Kr. Natisnila Klein in Kovač (Eger), 1883 mal. 8°, 186 str.

Tvarina tega snopiča je dobro izbrana in jedernata. Prvi sestavek: „Katoliška cerkev — drevo spoznanja in življenja“ (str. 3—70) nastal je iz večernih govorov, katere je imel kanonik dr. A. Čebašek. Takoj zapaziš v njem izvrstnega dogmatika, čegar logičnemu proizvájanju končno moraš pritrditi. V jednako jedernatem zlogu je pisan drugi članek: „Družina v paganstvu in krščanstvu“. Kaj navdušeno je opisal g. A. Kalan: „Prvi lustrum Leona XIII.“ — „Šest sto let!“ in „Imenitna dvestoletnica“ sta prav dobro, poljudno sestavljena spominka za lani obhajane in za našo ožjo in širjo domovino tako važne slovesnosti. Sklepa pa to lepo knjižico navdušena pesen „Katoliška cerkev — rešilni otok“. Srednjemu stálišu našega naroda, pa tudi više izobraženim laikom je ta snopič prav priporočila vreden.

Ko smo si tako ogledali perijodično izhajajoče liste in glasila, naštejmo še posamezna dela raznih strok na cerkvenem polji.

Pridni bučeli podobna Družba sv. Mohorja je za l. 1883. med svojimi knjigami izdala naslednje v cerkveno slovstvo spadajoče:

10. „Življenje preblazene Device in Matere Marije in njenega prečistega ženina Jožefa.“ Popisal Janez Volčič, duhoven ljublj. škofije. II. snopič, 4° s podobami, str. 145—304. Obširnejše kritike o tem, kakor o drugih delih, je l. l. prinesel „Slovenec“. V obče se mu lahko pritrdi. Kolikor smo mi knjigo lani in letos pregledali, zdi se nam, da je preobširno osnovana in se vsled tega tvarina le prerada ponavlja. Če se prav spominamo, smo jednako, če ne tisto stvar pred leti brali v knjigi: „Das Leben Mariae von P. Beat Rohner“. Katere vire je naš pisatelj rabil (ali po katerih prelagal), do sedaj ne vemo.

11. „Cecilija. Cerkvena pesmarica.“ Po naročilu Cecilij. dr. v Ljublj. uredil Anton Foerster I. del. Str. XXXII + 204 v 8°. Zeló pohvalno kratiko o njej je prinesel iz peresa strokovnjaškega (Fajgeljevega) „Ljublj. Zvon“ (III. str. 728.) Sicer so pa bili o njej časniki različnega mnenja. (Primeri zgoraj sub 6 rečeno.) Strokovnjaške vrednosti jej menda nihče ne odreka.

12. „Zgodovina sv. katoliške cerkve za slovensko ljudstvo“. Spisal dr. Ivan Križanič, profesor bogoslovja in podvodja v kn. šk. duh. seme-nišči v Mariboru. I. zvezek. V 8°, str. 208. Pohvalno kritiko je prinesel „Kres“ št. 12, st. 629. ter ob enem omenil jezikovnih nedostatkov, ker pokrajinske posebnosti (z Murskega polja) ne ugajajo vsem družbenikom po širni Sloveniji, tem menj ker je z istim izrazom časih drugačen pojem združen. Sicer pa si je g. profesor izbral lepo in hvaležno polje — dasi trudapolno —; naj je tudi v korist narodu in pospeh tej slovstveni stroki srečno obdela!

Mimogredé naj omenim, da tudi „Slovenske večernice“ pa „Koledar za l. 1884“ obsezajo več nabožno-poučne tvarine. (Dalje prihodnjič.)

Glasbena Matica v Ljubljani je imela občni svoj zbor dné 19. maja. Leta 1883. je imela 2505 gld. 91 kr. dohodkov, a 2199 gld. 51 kr. stroškov, prebitka je tedaj 306 gld. 40 kr. in ves njen imetek znaša v pričetku 1884. l. 1950 gld. 20 kr., od katerih se smé letos porabiti za šolo in muzikalije 770 gld. 20 kr. Šola

„Glasbene Matice“ je za l. 1883. dobila podpore iz deželnega zaklada 500 gld., od mestnega starejšinstva 500 gld., od kranjske hranilnice 50 gld. in od c. kr. naučnega ministerstva 200 gld. Zdaj obiskuje glasbeno šolo 50 učencev; od teh se jih uči 28 klavirja, 22 goslij; po spolu je 29 dečkov in 21 deklic, po starosti od 7½ do 17 let. Učenci so plačali 131 gld. učnine. Odbor je na te ugodnosti in na vedno večji narastaj sklenil ustanoviti 2 stalni učiteljski službi, prvo po 500, drugo po 250 gld. na leto in nagrado za pomožnega učitelja. Do zdaj so poučevali g. Staral na goslih, g. pl. Ohm-Janušovski na klavirji; g. Wiedemann, oziroma g. Drobeček, je bil stalni glasbeni učitelj.

Sedanji učenci imajo vsak teden po 14 ur pouka na klavirji in po 14 ur na goslih; prvi so razdeljeni na 5 oddelkov, drugi na 2. Šola je začasno nameščena v čitalniških prostorih. Pri občnem zboru se je posebno pohvalno omenjalo požrtvovalno delovanje gosp. podpredsednika in nadzornika glasbene šole Alfreda Ledenika, g. tajnika F. Stegnarja in g. predsednika Fr. Ravniharja, kateri se je izvolil tudi za častnega člana. — Iz vsega srca obžalujemo, da ima to za razvoj naše narodne in umetne glasbe prekornostno društvo samo 155 članov, tedaj 59 menj, nego jih je imelo l. 1882., in da je celó narodnih društev 12 menj v „Glasbeno Matico“ zapisanih, nego jih je bilo prejšnje leto.

O muzikalijah, katere je izdala „Glasbena Matica“ za leto 1883., poročali smo že v svojem listu (IV. let. 117.), za danes omenjamo samo to, da so se Žirovnikove „Narodne pesni“, katere je „Gl. Matica“ založila, do zdaj že skoraj vse razprodale.

„Vienac“ je nedavno pod naslovom „Književni rad slovenski god. 1883.“ prinesel v treh številkah jako lepo pisano razpravo, v kateri se s posebno hvalo omenja tudi „Ljubljanski Zvon“ in v njem posebno Kersnikovi, dr. Tavčarjevi, dr. Celestinovi, prof. Trdinovi in prof. Rutarjevi spisi. Ne moremo se vzdržati, da ne bi čitateljem svojim iz te razprave, v kateri se razodeva posebna simpatija hrvatskega pisatelja do naroda slovenskega, ponatisnili odstavka, ki o našem listu med drugim piše tako:

„Odlikuje se dobro biranimi izvornimi pripovedkami i pjesmami, poučnimi članci, a veoma bogatim i zanimivim listkom. Pozorno prati sve kulturne i literarne pojave inih Slovena, osobito pako Hrvata. Jedino što bi prigovorili, jest to, da strogo znanstveni članci kad i kad odviše zapremaju mjesta u listu, koji je prije svega namijenjen liepoj književnosti. Kroz sve brojeve lanjskoga godišta vuče se socijalni roman „Cyklamen“ od Janka Krsnika. Pisac uzeo si je veoma težku zadaću, rišući nam sliku iz najnovijega društvenoga života slovenskoga, i to iz onoga društva, koje se pravo nije još ni razvilo. Svatko od nas znade, koliko još i naše društvo poboljeva od tudjinstva, a što da kažemo o našoj braći onkraj Gorjanaca, gdje u javnosti pa u tako zvanih gospodskih krugovih narodni jezik sveudilj zauzima tek drugo mjesto. Tim veća je dakle zasluga gospodina Krsnika, što je uza sve poteškoće svoju zadaću dobro riešio. Mala varošica, narodna čitaonica, ubavo dobarce, to su zaista mjesta, gdje se već može govoriti o slovenskom društvu; pa i mlad odvjetnik, okružni glavar, kotarski sudac, vlastelin i tko sve u to kolo spada, jesu dobro odabrane osobe toga društva, u kojem ne manjka ni njemškutar ni njemačka guvernant. Čitaoničku „besedu s plesom“ i „palenje kriesa“ opisao je pisac točno po istini, te nam je tim pokazao dvie slike iz „novoga slovenskoga života“. I pojedine osobe dobro je pogodio, premda bi skoro uztvrdili, da su mu podređena lica bolje uspjela, nego li glavna; osobito se je nas dojmio kotarski sudac, prava slika i prilika, ko da se je živ stvorio pred tobom. Mjesto njemačke guvernant

voljeli bi vidjeti koju svjestnu Slovenku; ali da — ženski značaji — to je ona tvrda jabuka malo ne svih naših pripovedalaca. Cijela pako osnova „Cyklamena“ uspjela je i pokazuje dobrahan napredak prema dosedanjim piščevim radnjam. Ako bi baš htio gdješta prigovoriti, morao bi prigovarati nerazvitim jošte odnošajem, koji se ovdje rišu. Od ostalih novelističkih radnja spominjemo samo jošte malu sliku iz dobe reformacije: „Vita vitae meae“, koja poteče iz vješta pera dra. Tavčara. Uz turske provale, seljačku bunu i francezku okupaciju u novom je veku samo jošte reformacija doba, u kojoj se Slovenci kao narod pojavljuju na poprištu povjestničkom; zato sasvim dobro shvaćamo, što slovenski pisci u historijskih svojih pripoviedkah rado posizu za burnim onim vremenom, koje je više no ikoje drugo uzdrvalo kulturnim životom slovenskim. Što smo o gospodinu Tavčaru u ovom listu već jednom rekli, ponavljamo i opet; želili bi naime, da bi on liepe svoje osnove malko razširio te nam mjesto male novele podao veći roman. Ako se ne varamo, ta će nam se želja izpuniti već u ovogodišnjem „Zvonu“.

Pravi biseri literarni jesu profesora Trdine „Bajke in pripovesti o Gorjancih“, koje rese svaki broj „Zvona“ već od njegova osnutka. Kako čujemo, kani neumorni pisac priobćiti sto takovih pripoviesti, što taj list najbolje preporuča svakomu Slovincu i Hrvat. Tko je profesor Trdina, Hrvat ne treba kazati; ta svatko žali zlosretnu kob, koja je toga učenoga ljubimca mladeži toli rano uklonila s učiteljske stolice. Nu profesor Trdina, koga je Bog nadario tjelesnim zdravljem i riedkimi duševnimi darovi, preliepo upotrebi dosudjeno mu „stanje mira“. Punih dvadeset godina marljivo je obilazio onaj dio svoga naroda, koji je najbližnji susjed bratu Hrvat, te je najbolje sačuvao značaj svoj slovjski, bilo u jeziku, bilo u nazorih i običajih svojih. Tu je nabrao prekrasna cvieća, a pošto ga je malko opitomio, obsipava njim svaki mjesec „Zvonove“ čitatelje. Ne ima za cielo pisca, koji bi tako znao proniknuti u mišljenje naroda, koji bi tako znao pogoditi jezik i pripoviedanje narodno, kao profesor Trdina; zato kad bi on napisao sasvim novu pripoviedku, ova bi se naroda tako dojmila, i u njem tako se udomila, kao da je u njem samom nikla. To je zaista velika umjetnost, pa zato i ne škodi, ako tolik umjetnik i pučku pripoviest kadšto popravi i usavrši. Trdinove su bajke pravi odsjev etičnih nazora naroda slovenskoga; u njih zrcali se njegov značaj, a ima u njih i mitologičkih dragulja. Nu Trdinove se bajke pokazuju češće i kao oštra satira, koja nemilosrdno šiba sve i svakoga, koji je ikada skrivio što slovenskomu narodu. Govoreći o Trdinovih bajkah i pripoviestih ne možemo, a da ne spomenemo i divni njegov jezik, u koji bi se morali ugledati svi mladji slovenski pisci. Velimo „mladji“, jer baš kod njih nalazimo češće nekih nezgrapnosti, kojih si ne možemo protumačiti, a to tim manje, što ih kod starijih ne ima.

Od znanstvenih radnja spomenuti nam je najprije članak „Naše obzorje“, u kojem dr. Celestin s etičkoga gledišta iza obćenita uvoda kritično razsudjuje slovenske pjesnike Levstika, Jenka, Jurčiča i Stritara, te iz dubokoga razmatranja svoga zaključuje, da je slovenski preporod značaja demokratičnoga, „da je plod ideje narodnosti, a obzor njegov da je jošte pretiesan“. Veoma zanimiva je i razprava profesora Rutara: „Slovenske nasebine u Furlanskoj“. Gospodin Rutar, koji poznaje i slovenski i furlanski jezik, pravi je muž za takovo iztraživanje. Moramo priznati, da još nismo slična članka tolikom pozornošću pratili, kako ovu razpravu, u kojoj se nekim čuvenim imenom mletačke prošlosti sasvim jasno tumači poriekle slovensko.

Veseli nas to priznanje tem bolj, ker se po polnem zlága tudi s pohvalnimi pismi, katera je uredništvo prejelo od već stranij o Trdinovih spisih.

Praški „Svetožor“ je nedavno prinesel spet dve lepi podobi, ki morata zanimati vsakega Slovenca. Prva nam kaže „Predjamo“ na Krasu. Narisal jo je po prirodi prof. Zveřina. Druga posebno nežna slika je „Pomlad“. Slikal jo je po Hynaisovem načrtu za kraljevski boudoir v Narodnem gledališči češkem naš rojak Jurij Šubic v Parizu.

Novi grobovi. Dne 12. maja umrl je v Pragi slavni glasbenik Bedřich Smetana, stvaritelj narodne češke opere. Izmed njegovih mnogih umotvorov dosegla je opera „Prodana nevesta“, svetovno slavo; z njegovo velikansko „Libušo“ odprli so Čehi pred pol letom novo svoje narodno gledališče; obče znane so njegove opere: „Dve vdovi“, „Branibori v Čehih“, „Dalibor“ i. dr. V svojem klasičnem ciklu „Vlast“ slavi slavni godec s čarobnimi glasi domovino svojo. Med njegovimi simfonijami je omeniti posebno simfonije „Višehrad“, ki je dne 1. maja celó v razvajanem Parizu navdušila poslušalce. Smetana je bil porojen dne 2. marnja 1824. l. v Litomišlji. Njegov oče je bil pivovar in hotel je svojega sina vzgojiti za — poljedelca. Po hudih bojih s svojim očetom posrečilo se mu je dovršiti gimnazijo ter potem posvetiti se godbi, v kateri je nesmrtno proslavil ime svojega muzikalnega naroda. — Dne 16. maja t. l. umrl je v Zagrebu kanonik in titularni omiški škof Ignjat Kristijanović, poslednji kajkavski pisatelj. Kristijanović je bil porojen dne 31. julija 1796. leta v Zagrebu. Njegov ujec Tomaž Miklović, prezaslužni pisatelj kajkavski (1767. do 1833.) bil mu je učitelj in buditelj. In vrlo se je ravnal po njegovih naukih. Ko je Gaj začel l. 1835. pisati štokavsko „ilirščino“, krepko se mu je upiral Kristijanović, ker ni hotel odjenjati niti od svoje popularne kajkavščine, niti od svojega hrvatskega imena, katero so Gaj in gajejci zamenjali z arheologičnim ilirskim. V tem upor ga je vzpodbadal njegov prijatelj Kopitar, ljuti nasprotnik Gajev in vseh Gajevih namer, a kakor nas uči preteklost in sedanjost, brez vspeha. Za Gajem je šla vsa mladina hrvatska, „jedini Kristijanović ostane tvrd i nepomičan pri svojoj kajkavščini“. L. 1838. spisal je Kristijanović slovnico kajkavskega narečja, katero je Kopitar vrlo pohvalil. Od l. 1834—1850. izdaval je koledar „Danica zagrebačka“, v katerem je priobčeval poučne članke, pesni, narodne stvari in celó prevod sv. pisma. Preložil je iz francoščine na hrvatski Fénelonovega „Telemaha“, in knjigo „Način v vseh življenja dogodjajih vsigdar zadovolnomu biti“ (1826); sestavil je „Blagorečja za vse celoga leta nedelje“ (1830); spisal je delo „Pomočnik betegujućeh i vumirajućeh“ (1832) in še nekoliko drugih stvari. V petdesetih letih — kake izpremembe in koliko napredka v Hrvatski! S kakimi občutki stoji danes Hrvat ob Kristijanovićevem grobu!

Nove knjige lužiških Srbov. Kniha sonettov. Spisal Jakub Čišinski. To delce je posvečeno srbskemu pisatelju M. Hórniku, čisti dohodki namenjeni so domu „Maticy Srbske“, za katerega se pridno nabira tudi v Poljaci. — Časopis Maćicy Serbske je (čo. 69.). Znamenita razprava v njem „Delnjołužiske Serbowstwo w l. 1880.“ — Historija serbskeho naroda, z nakladom M. Hórnika. W Budyšině 1884. Str. XVI + 142 v 8°. To delo je preložil založnik iz poljskega (Wilh. Boguslawski), a pomnožil tako znatno, da se sme imenovati samostalno. — Časopis „Lužica“ mora biti vsacemu Slovanu že znan. Měsačnik za zabawu a powučenje. Zhromadny organ serbskih towárstwow. W Budyšině. L. III. Stane na leto za Avstrijo 1 75 gld. sicer 4 fr. ali 2. rublja. Naročuje se v administraciji prvega luž. političnega lista „Serb. Noviny“ ali pri administratorji „Lužice.“ Nadpis administratorja: Lehrer Kantor Joh. Kappler, Bautzen, Sachsen; nadpis redaktorja: Gymn. Oberlehrer Dr. phil. Ernst Mücke, Chemnitz, Sachsen. — Matica Serbska

ima 60 članov. Izdala je za leto 1883. 1. Časopis v 2 zvezkih. 2. Ludovu jubilejsku knjižku: Križ a polmésac wot J. Wjele. 3. Předzénak (protýk). 4. Genovefa (nov natis). Pristopilo je 8 novih članov. Dohoda ima Matica za 83/84 l. 2791 mark, razhoda 2724 mark, imenja 2173 mark. Darov za narodni dom je došlo 760 mark, podpisalo se je na občenem zboru Matičnem 16. aprila t. l. 1838 mark. Knjig je razpečala Matica 1584, odsek dolnjelužiški jih je razširil 1655, ter ima posebnega imenja 361 mark. Za vzbujo naroda deluje dalje „Budyška serbska Bjesada“, „Towárstwo Pomocy za studowacych Serbow“. Nabira se po društvih za narodni dom in za „zhromadzenych spisow Handrija Zejlerja“, srbskega pisatelja. —

Luteransko književno društvo je izdalo dve knjižici za prosto ljudstvo, katoliški škof preloženi — postni list. H. T.

Ruska književnost. Inokentij Vasiljevič Fedorov, bolj znan pod pseudonimom O mulevskij umrl je v St. Peterburgu v revi in nadlogi 7. febr. 1884. Na književnem polju je nastopil l. 1861. Najznamenitejše njegovo delo je roman „Šag za šagom“ („Korak za korakom“), katerega je priobčil pred nekaj leti v časopisu „Dělo“. Pozneje je pa pisal večinoma pesni. Še konec lanskega leta jih je izšla jedna zbirka pod naslovom „Pěsni žizni“, s katerimi si je pridobil jedno prvih mest mej ruskimi pesniki. Hvali se na njih globoki čut, jasne misli in gladek jezik. — Grof A. A. Goleniščev-Kutuzov, že iz prejšnjih dob znan pesnik — izdal je l. 1878. zbirko pesnij „Zatišče i burja“ in l. 1879. dramo „Smuta“ — stopil je pred rusko publiko z novo zbirko pesnij, katera nosi splošni naslov: „Stihotvorenija.“ — Nikolaju Ivanoviču Gnědiču postavil se je 2. febr. 1884. l. spomenik. Tega dne se je izpolnilo sto let od njegovega rojstva. Gnědič je bil dober poznavalec grškega jezika. Preloga „Ilijade“ je glavno delo njegovo; prinesla mu je mnogo slave in spoštovanja. Puškin sam mu piše:

... ty voskresil

Ahilla prizrak veličavyj,

Goméra múzu nam javil,

I směluju pěvícú slavy

Ot zvánkih uz osvobodil ...

Jednako dovršeno je preložil Gnědič Theokritove „Sirakuzanke“, Schillerjevo „Zaroto Fieska v Genovi“ in Voltairovega „Tankreda“. Prekrasno delo je tudi izvirna njegova „Duma“. Izšla so sedaj zbrana njegova dela: Sobranie sočinenij N. J. Gnědiča. Pridejan je obraz pesnikov, faksimile in biografija, katero je spisal N. M. Vilenkin. To je prva posmrtna izdaja njegovih del in obseza tri zvezke. — N. Lebedev (Morski) priobčil je lanskega leta v „Nivi“ novelo „V cvetlicah“ in „Snežinka“. Interesantne njegove povesti so obče priljubljene. — „Bezkravnoe ubijstvo“ zove se dva zvezka obsezajoči roman A. Sokolova; pisan je živo in zanimivo. — „Pověsti grofa Evgenija Saliasa“ podajajo naslednja pripovedna dela: Iskra božija, Tíma, Evrejka, Manžaza, Volga, Putevoj očerk. Avtor nam podaja v njih vrsto prekrasnih tipov, zanimivih prizorov in dasi je privrženec realizma, vendar nikdar ne prestopa mej, za katerimi je resnica že gola ter izgublja pomen umetelnosti. — V. J. Nemirovič-Dančenko, kateri se je v poslednjih letih priljubil vsemu ruskemu čitajočemu občinstvu, izdal je kakih trideset črtic in povestij v knjigi z naslovom „Podnevolnye straniki“. („Neradovoljni tujci“). Pisani so v živo-dramatični obliki. — L. E. Obolenskij, izdajatelj žurnala „Russkoe bogatstvo“ napisal je pod pseudonimom M. J. Krasov že več lepih povestij in črtic. Nedavno je izdal prvi zvezek teh

povestij z naslovom: „Zažduščije sveta, povēsti i razskazi“. Tam so med drugim te-le stvari: Bēlij i Černij, Mimoza, Iz dnevnika sumašedšago romanista, Kartina, Pervaja ljubov, Spasitelji čelovčestva, Strannik itd. — „Sočinenija J. A. Salova. Povēsti i razskazi“. Salov je jeden najpopularnejših ruskih mladih beletristov. Kritika je o njem jako povoljno pisala. Povesti se beró s posebnim zanimanjem; pisatelj išče snovi povestim svojim najbolj v krogih „zanemarlencev in izgublencev“. — „Sočinenij Glēba Uspenskago“ izšel je četrti zvezek s sliko pisateljevo. V njem so tiskane med drugim te črtice in povesti: Budka (stražnica), Spustja rukava (Za rokavom), Iz biografii iskatelja teplyh mēst, Progulka (sprehod), Tjažkoe objazatelstvo (Težka dolžnost), Na postojalom dvorē (v gostilni), Iz zapisok malenikaga čelovēka, Horošaja vstrēča (Dobro srečanje). — Znani literarni kritik Burenin ravno sedaj piše v „Novem vremeni“ zanimivo literarno studijo „Belletrist šestidesjatyh godov“, kjer Uspenskaga brani nekaterih krivičnih napadov in obsodeb ruskih hyperkritikov. — „Polnoe sobranie sočinenij A. F. Pisemskago“ je že dovršeno v 20 zvezkih. Pridejan je tej prvi polni izdaji obraz avtorjev, faksimile in bijografija. Kdor hoče uživati dela jednega prvoklasičnih ruskih pisateljev romanistov, kateri je s svojimi romani „Tysjača duš“, „Vzbalamučennoe more“ (Vzburkano morje) slavno znan tudi zunaj Rusije, priporočamo mu tega pisatelja prav toplo. Plačati je 35 rubljev za vseh 20 zvezkov.

K.

Nemški spisi. G. prof. V. Urbas je v 1. zvezku letošnje „Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins“ priobčil izvrstno kulturno sliko iz Istre pod naslovom: „Die Tschitscherei und die Tschitschen“. G. prof. Urbas nam v tem prezanimljivem spisu s prijetno, izborna in zgovorno besedo opisuje domovino, življenje in običaje Čičev, znanih rumunskih priseljencev v Istri, o katerih je nedavno pisal tudi Miklošič. — Še dveh drugih nemških razprav o slovanskih tvarinah nam je danes omeniti na tem mestu. Prva je „Südslavische Hexensagen“. V tem štiri tiskane pole v 4^{ki} obsežnem spisu nam g. dr. Fried. S. Kraus opisuje jugoslovanske vještice ali naše copernice. Ves prezanimljivi spis je oprt na narodno slovstvo, posebno na zbirko narodnega blagá, katero je do zdaj priobčil naš slovenski Vuk, prof. M. Valjavec. Spis govori o imenu, o vješticah in Vilah, o copernicah v pregovoru, o njih zbirališčih, o znamenjih, po katerih se pozna copernica itd. in vsa razprava je pojasnjena z mnogimi narodnimi, na nemški jezik preloženimi pripovedkami in pričami. Razprava je tiskana v XIV. zvezku dunajskega antropološkega društva. — Isti pisatelj izda v kratkem obširno znanstveno delo pod naslovom: „Sitte u. Gewohnheitsrecht der Südslaven“. Do zdaj so prišle na svetlo prve štiri pole, obsežajoče ta poglavja: I. Sippe (svojta, zlahta); II. župa, pleme, občina; III. bratstvo. — Die Entstehung der Zunamen. (Familiennamen). — Krsno ime. Das Sippenfest. — IV. Die Hausgemeinschaft. — Knjiga je vredna vse pozornosti naših jezikoslovcev in juristov in sploh vsakega, kdor se zanima za duševno življenje naroda našega.

„Ljubljanski Zvon“

Izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: celo leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30 kr., četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto

Posamični zvezki se oddajejo po 40 kr.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: Fr. Levec.
Uredništvo in upravnništvo v Novih ulicah 5.

Tiska „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.